

Mai
2011

**FORUMURILE CRPE
AGRICULTURA ROMÂNEASCĂ
ÎN CONTEXTUL PAC**

Fermele mici și Politica Agricolă Comună (PAC)

- sau cum să consolidăm exploatațiile agricole
dând noi șanse fermelor mici și mijlocii -
CRPE Policy Brief nr. 7, mai 2011

Sumar dezbateri și recomandări

[În 18 noiembrie 2010, Comisia Europeană a făcut publică comunicarea „Politica Agricolă Comună în perspectiva anului 2020”, rezultat al dezbaterii publice largi din cursul anului 2010 declanșate la invitația comisarului român Dacian Cioloș. Printre chestiunile asupra cărora Comisia s-a pronunțat în respectiva Comunicare se află și aceea a fermelor mici, pentru care Comisia dorește să propună o schemă simplă, specifică doar fermelor mici, care ar trebui să înlocuiască regimul actual de acordare a plăților directe.

În condițiile în care în România acest tip de suprafețe agricole reprezintă o pondere mare a exploatațiilor agricole, Centrul Român de Politici Europene (CRPE) a organizat în data de 4 mai 2011 o dezbatere pe această temă cu principalii stakeholderi, propunând public un model de schemă simplificată prin care fermierii mici să poată avea acces la subvenții fără a completa anual cereri și formulare complexe.]

Această dezbatere reprezintă primul eveniment de acest gen din seria “Forumurilor CRPE pe domeniul agriculturii românești în contextul PAC” ce urmează a fi organizate de CRPE în viitorul apropiat.

Centrul Român de Politici Europene (CRPE)
Mai 2011

cu sprijinul:
Fundației SOROS România

Hotnews / EurActiv

I. Dezbateră punctuală pe propunerea CRPE

Propunerea CRPE (vezi propunerea în Policy Brieful CRPE nr.7, disponibil [aici](#)) dorește să vină în sprijinul fermelor mici și identifică două efecte diferite pentru două categorii de fermieri:

- a) Pentru cei cu suprafețe mici s-ar încuraja vânzarea:** subvenționarea continuând pentru încă o perioadă de 7 ani de la vânzarea terenului.
- b) Pentru fermele definite ca fiind mijlocii în conformitate cu standardele românești** s-ar crea oportunități de extindere prin scoaterea pe piață a unor suprafețe mici din imediata vecinătate a exploatațiilor deja existente. Dată fiind extrema fragmentare a pământurilor, este de așteptat ca fermele mijlocii să profite de această oportunitate mai mult decât exploatațiile foarte mari.

Comentarii, sugestii, probleme:

i) Subvenția pe o perioadă de 7 ani:

- Statele membre nu au ajuns încă la un consens cu privire la aspectele privind finanțarea plăților directe. Referitor la viitoarea schemă pentru gospodăriile țărănești/fermele mici, s-a convenit asupra aplicării facultative de către statele membre, pentru care trebuie să stabilească criteriile de eligibilitate concrete și aplicabile (**Maria Baciu - Director Departamentul pentru Afaceri Europene**).
- Nu s-a discutat dacă o asemenea schemă va fi aplicată multianual, deci nu se știe încă dacă va fi posibilă pe 7 ani. În plus, nu se va putea acorda anticipat toată suma, deoarece aceasta ar putea conduce la încărcarea bugetului UE pe 7 ani, fiind vorba de antrenarea unei sume foarte mari. (**Cristu Gabriel Chirfot - consilier negociator, Direcția de Coordonare Poziții Politice și Instituții Europene, Departamentul pentru Afaceri Europene**).
- O astfel de plată făcută în avans pentru o perioadă de 7 ani ar putea fi considerată ajutor social și, ca atare, nu ar putea fi susținută din FEAGA. (**Maria Baciu - Director Departamentul pentru Afaceri Europene**).

ii) Disponibilitatea agricultorilor de a vinde

- Plata multianuală ar fi o modalitate isteasă pentru a încuraja agricultorii care nu își muncesc pământul, sau nu au fonduri suficiente pentru a-l munci, să vândă. (**Cristian Ghinea, director CRPE**).
- Vânzarea terenurilor nu este cea mai bună soluție. Asta și pentru că în general, agricultorii sunt atașați de pământurile lor. (**Willy Schuster – EcoRuralis**)
- 90% din exploatațiile agricole românești sunt mixte¹, iar românii își privesc terenul ca pe un partener de afaceri. Ce vor face oamenii cu animalele? Cu ce le vor hrăni? În aceste condiții este prea puțin probabil că un agricultor va fi dispus să vândă. (**Bogdan Alecu - Consilier Autoritatea de management pentru PNDR, MADR**)

¹ Cu profil de producție zootehnic și vegetal.

- Gospodarii muncesc și trăiesc într-o “fermă” complexă, care pe lângă rolul de a produce are și rolul de a transmite generațiilor tinere valorile satului și de a perpetua tradițiile, obiceiurile, într-un cuvânt acele valori care conferă specificitatea oricărei așezări rurale. Faptul că zonele respective rămân populate și sunt “vii”, constituie o garanție pentru continuitate și dezvoltare durabilă a mediului rural. Ca urmare, ne putem bucura de bunurile publice, altfel spus de frumusețea, naturalețea, ospitalitatea, vigoarea și, de ce nu, de prosperitatea și bunăstarea comunităților rurale. Toate acestea nu pot fi asigurate decât dacă oamenii sunt ACTIVI. Principala condiție pentru a fi activ este munca terenurile, creșterea animalelor, interesul arătat față de gospodărie, curte, sat. Interesul să-și crească și educe copiii, să fie responsabili și să decidă pentru viața lor. Iată de ce, prin pârgھیile adoptate, încurajarea VÂNZĂRII terenurilor și a gospodăriilor ar putea conduce la mărirea numărului celor care au nevoie de ajutor social. Ceea ce este inacceptabil. **(Nina Talvar - consilier personal, cabinet secretar de stat Adrian Rădulescu? MADR)**

iii) Cine cumpără terenurile?

- Nu există certitudinea că prin vânzare terenurile vor ajunge la micii producători, care totuși dețin resurse extraordinare pentru a regândi în timp politicile agricole comune: semințe, cunoștințe. A elimina acești actori nu este un lucru pozitiv. **(Ramona Dumnicioiu – EcoRuralis)**

II. Problemele agriculturii românești în contextul reformei PAC

- Problemele naționale nu trebuie transferate la nivel european. Trebuie ținut în primul rând cont dacă există și alte țări europene cu aceleași probleme ca și în România (de ex. cu probleme de cadastru, de înregistrare a proprietății, problema exploatațiilor fărâmițate) pentru a găsi între Statele membre, parteneri interesați să susțină alături de România o astfel de măsură. În ceea ce privește propunerea unei plăți decuplate de suprafață ar trebui să fie analizată în raport cu obiectivul urmărit. Este deja cunoscut faptul că unele elemente ale PAC reformate, cum ar fi de exemplu plățile directe decuplate de producție, adoptate de România odată cu intrarea în UE, pot părea și poate chiar sunt inadecvate pentru un fermier român care își dorește să atingă gradul de competitivitate al unui fermier european. Pe de-o parte datorită nivelului subvenției care este mult mai mic comparativ cu cel din alte state membre și pe de altă parte datorită modului de sprijin decuplat, dat conform unei perioade de referință. Printre motivele pentru care UE a decis plata decuplată de producție a fost pentru a oferi fermierului libertatea de a se ajusta la cerința pieței și de a evita stocurile. Această măsură a fost benefică pentru UE a căror fermieri ajunseseră la un grad de dezvoltare care le permitea să se ajusteze cerințelor pieței. Din păcate pentru România, care avea la data intrării în UE un grad de dezvoltare mult mai scăzut și o cultură managerială total diferită, aceste plăți directe decuplate au devenit pentru o mare parte dintre fermieri restrictive în calea dezvoltării, iar pentru alții au fost „oportune” pentru a primi un venit sigur cu muncă minimă. Spre exemplu, în România se subvenționează animale care nu mai există iar fermierii care s-au dezvoltat în ultimii

ani primesc bani doar pentru animalele pe care le aveau în perioada de referință. De exemplu 2% din fermele eligibile pentru plăți directe conform perioadei de referință negociată în 2008 nu mai au la ora actuală niciun animal (peste 35000 capete bovine) dar pot primi conform PAC sprijin prin plăți naționale complementare, iar 64% din exploatații în ultimii 2 ani și-au extins activitatea zootehnică (circa 700000 de capete) dar nu sunt eligibile pentru sprijin. Aceste reguli sunt încă greu de înțeles pentru fermierii români. De aceea este necesar să se analizeze consecințele aplicării unei astfel de măsuri „decuplarea de suprafață” și prin prisma experiențelor anterioare. **(Daniela Giurcă - Director general MADR).**

- Cadastrul agricol nefuncțional conduce la o piață incorectă a terenurilor agricole, la o proastă creditare și la slabe oportunități de dezvoltare economică. În Ardeal, terenul poartă omul, în restul țării, este invers. **(Maria Baciu - Director Departamentul pentru Afaceri Europene)**
- România, alături de țări ca Franța, Germania și Polonia nu susține plafonarea. România consideră că nu prin intermediul plafonării plăților directe trebuie realizată creșterea pachetului financiar alocat plăților directe, deziderat pe care dorim să îl realizăm cu prilejul acestei reforme a PAC. În România sunt bine reprezentate atât fermele mari, cât și cele mici. Astfel, la nivel național, există aproximativ 100.000 fermieri care dețin 5 mil. hectare și 900.000 fermieri care acoperă 4 mil. de hectare, fermieri pentru care se vor păstra cât mai multe drepturi, într-o manieră echitabilă și nediscriminatorie. **(Cristu Gabriel Chirfot - consilier negociator, Direcția de Coordonare Poziții Politice și Instituții Europene, Departamentul pentru Afaceri Europene).**
- În România există o întârziere de 20 de ani între înregistrarea și înscrierea în cartea funciară. În plus, momentan există 2 sisteme de înregistrare a proprietății și 2 tradiții diferite. Atâta timp cât în România nu va exista o procedură coerentă de înregistrare a suprafețelor agricole și implicarea tuturor ministerelor de linie, va fi foarte dificilă adoptarea unor politici. În Moldova și Muntenia există mari probleme (juridice) de delimitare a terenurilor agricole. **(Mihai Busuioc – Președintele Agenției de Cadastru)**
- Alte dileme: Ce se întâmplă cu oamenii care nu și-au dezbătut succesiunile sau zonele de munte în care nu există acte de proprietate? **(Mihai Busuioc – Președintele Agenției de Cadastru)**
- Problemele cu care se confruntă APIA se datorează și lipsei cadastrului juridic. **(Elena Mierlea, director, APIA)**
- Terenul agricol în România este de peste 14.500.000 ha în timp ce pentru plata în cadrul schemelor pe suprafață este solicitată numai 9.700.000 ha. Nu se solicită la plată din următoarele motive: teren sub limita de eligibilitate (1 ha pe ferma și 0.3/0.1 pe parcela), nu este întreținut în cadrul GAEC. **(Elena Mierlea, director, APIA)**
- Nu trebuie să ne decuplăm de resursa pământ, interesul național este să se utilizeze toată resursa funciară agricolă de care dispune România. Trebuie dezvoltat, în contextul reformei, tot activul de producție agricolă disponibil și e nevoie de cât mai mulți fermieri activi. **(Maria Baciu - Director Departamentul pentru Afaceri Europene)**

- În vederea simplificării PAC, APIA a avut mai multe întâlniri în cadrul grupurilor de lucru. S-au adus în discuție: fermierul activ, fermele mici, plafonarea. Multe state membre au făcut trimitere spre PNDR, fermele de semi și subzistență. **(Elena Mierlea, director, APIA)**

III. Concluzii și recomandări

i) Subvențiile: ajutor pentru dezvoltare sau sprijinirea nemuncii?

- Este un mit faptul că subvenționarea agriculturii ține prețurile scăzute la alimente. În practică, cetățeanul de rând nu observă acest lucru. Subvențiile mai degrabă duc la creșterea exporturilor. Nu există o cercetare care să demonstreze că mâncarea este mai ieftină dacă UE oferă acest ajutor financiar. Atunci de ce statul român sau UE trebuie să își pună această întrebare? **(Tiberiu Cazacioc – Asociația Grupul de Inițiativă Radu Anton Roman)**

ii) Soluții alternative vânzării pentru creșterea gradului de utilizare a terenurilor agricole. Cine trebuie să primească subvenții? Proceduri și criterii

- Decuplarea de suprafață, dar cuplarea de forța de muncă ocupată. România ar trebui să includă meseria de țăran în nomenclatorul de meserii, cum au făcut majoritatea statelor UE. **(Willy Schuster – EcoRuralis)**.
- În prezent o parte considerabilă a activității economice din agricultura este nefiscalizată. De exemplu fermele de peste 10 ha reprezintă 68% din suprafața eligibilă pentru plăți directe (circa 72000 beneficiari). Dintre aceștia doar 51% sunt persoane juridice (cu o suprafață de 4,7 milioane ha). Oare nu ar trebui ca cealaltă jumătate să devină măcar PFA? Fermele mici, sub 10 ha reprezintă 32% din suprafața eligibilă pentru plăți directe (peste 1 milion de beneficiari 93,5% din total) aceștia sunt în majoritate persoane fizice. Obligativitatea înregistrării cel puțin ca PFA există acum doar pentru accesarea măsurilor din PNDR nu și pentru fermierii eligibili pentru plăți directe. Procedurile de înregistrare ca PFA sunt greoaie, birocrăția mare și descurajantă, iar pentru a impune obligații în acest sens trebuie luate unele măsuri complementare. Fermierii mici care doresc să se dezvolte nu o vor putea face ușor dacă nu vor exista ca entități economice, cel puțin cele care depășesc 10 ha, pentru a putea vinde cu facturi, pentru a putea vinde în comun și pentru a putea accesa fondurile comunitare - de exemplu cele dedicate grupurilor de producători atât de puțin atractive la ora actuală. **(Daniela Giurcă - Director general MADR)**
- Țăranul trăiește din ceea ce produce, ca atare acestuia ar trebui să i se ofere toate condițiile pentru a perpetua asta. Nimeni nu vrea să-și vândă terenul. În schimb poate fi dispus să îl arendeze. **(Dan Cismaș - Eco Ruralis)**

- Trebuie găsit un mecanism ca cei care au ferme foarte mici să poată supraviețui, iar cei cu ferme de subzistență să aibă posibilitatea de a se dezvolta, să intre pe piață, să poată să își creeze un lanț alimentar, să existe produse de nișă. **(Tiberiu Cazacioc – Asociația Grupul de Inițiativă Radu Anton Roman)**
- Ceea ce trebuie să facă România este să ajungă la un numitor comun cu celelalte state pentru rezolvarea problemei sociale, care este în principal problema României. **(Nina Talvar - consilier personal, cabinet secretar de stat Adrian Rădulescu? MADR)**
- Ar trebui să existe o modalitate pentru a premia performanța în momentul acordării subvenției. O decuplare (accesul pe piață; numărul de oameni pe care îi introduce în producție etc.) **(Teodor Frolu – Asociația Grupul de Inițiativă Radu Anton Roman)**
- Este foarte greu pentru o gospodărie să aplice pentru 4-5 linii, care sunt complementare. Poate ar trebui să se aplice cu un pachet integrat (deal, vii etc.) **(Teodor Frolu – Asociația Grupul de Inițiativă Radu Anton Roman)**
- Plățile pe suprafață se fac pentru utilizarea terenului. Mulți fermieri mici ar arenda terenul dacă relațiile arendator – arendaș ar fi corecte, respectiv plata să fie făcută conform contractului. **(Elena Mierlea, Director, APIA)**
- Momentan se lucrează la un act normativ care să vină să rezolve problema suprafețelor agricole lăsate necultivate, „Proiect de stimulare a activității agricole”, care implică atât măsuri punitive cât și de stimulare a producției. **(Daniela Giurcă - Director general MADR)** Rolul APIA va fi acela de a informa țăranul, de a-l notifica și de a verifica dacă respectă recomandările. **(Elena Mierlea – APIA)**
- Ar trebui găsite resurse financiare (PDDR, fonduri de la UE) pentru rezolvarea problemelor de evidență cadastral juridică (undeva între 500 – 700 mil. Euro). **(Mihai Busuioc – Președintele Agenției de Cadastru)**
- Ipotecarea terenurile. În prezent, terenurile agricole din România nu sunt acceptate ca ipotecă, ceea ce diminuează posibilitățile de creștere a investițiilor în agricultură.
- Coborârea limitei de la un hectar la o jumătate de hectar. **(Cristian Ghinea, director CRPE)**. Prin această măsură s-ar putea înregistra o creștere de până la 50% (din numărul total al fermelor mici nedeclarate până în prezent) care ar putea solicita ajutor prin PNDR. În prezent se apreciază că aproximativ 1.000.000 de ferme mici nu sunt înregistrate, fie au arendat terenul, fie sunt neeligibile. **(Elena Mierlea – APIA)**
- Cel mai bun criteriu de definire a fermelor mici pentru viitoarea schemă de sprijin pentru agricultura la scară mică, care poate fi luat în calcul, este suprafața. Trebuie luat în calcul indicatori fizici. Din discuțiile cu reprezentanții Comisiei Europene, purtate în contextul grupurilor de lucru de la nivelul instituțiilor Europene, unde au fost dezbătute aspecte privind folosirea indicatorului UDE – unitate de dimensiune economică, a rezultat că acesta este considerat foarte complex, ceea ce va complica implementarea schemei pentru fermele mici. În acest context, este util să se aleagă pentru definirea fermelor mici criterii de eligibilitate de tipul indicatorilor fizici, cum ar fi: hectar și UVM - unitate vita mare. **(Maria Baciuc - Director Departamentul pentru Afaceri Europene)**

- Există diferențe mari între fermele din zonele de șes în comparație cu gospodăriile țărănești din zonele colinare și de munte. Dacă în zonele de șes mărimea unei exploatații poate ajunge la mii de hectare, în zonele colinare și de munte acest lucru este greu de realizat, s-ar putea afirma că este chiar imposibil. Ca atare, ar trebui să se țină cont de aceste specificități la stabilirea criteriilor. **(Nina Talvar - consilier personal, cabinet secretar de stat Adrian Rădulescu? MADR)**
- Încurajarea CUMPĂRĂRII terenurilor. Mereu vor fi oameni care să vândă, orice, nu numai terenuri. Tranzacția se va face însă dacă există cumpărătorul. Însăși funcționarea pieții are la bază cererea și oferta. Orice dezechilibru al acestui raport poate fi resimțit ca o criză. Consider că la ora actuală ne aflăm într-un asemenea dezechilibru, în sensul că mulți vor să vândă și nu pot, tocmai datorită lipsei unei cereri motivate, dublată de constrângeri administrative, cum ar fi lipsa cadastrului. Atunci când, prin politicile promovate, oamenii vor fi motivați să cumpere, pentru că vor fi luat decizia să muncească și să trăiască în mediul rural, terenurile agricole vor fi evaluate și tranzacționate la justa lor valoare. Din păcate, în prezent, cei mai mulți vor să scape de proprietate, ceea ce ar fi, cel puțin, incorect. Când oamenii înțeleg valoare, când au convingerea ca mediul respectiv este cel mai bun pentru ei și că își pot asigura cele necesare vieții și pot trăi cu demnitate, atunci vor dori să cumpere și nu să vândă, ceea ce va asigura cu certitudine dezvoltarea comunităților rurale. **(Nina Talvar - consilier personal, cabinet secretar de stat Adrian Rădulescu? MADR)**
- România susține ajutorul pentru tinerii fermieri și, în acest sens, ar trebui avut în vedere avantajul educațional oferit prin existența liceelor agricole. Tinerii din spațiul rural ar trebui îndreptați către aceste licee. Ar trebui încurajați tinerii agricultori și, de asemenea, ar trebui acordată atenție în ceea ce privește introducerea practicii de consultanță agricolă în universitățile de profil, studenții din ani terminali ar putea oferi consultanță fermelor și în plus, ar putea ajuta fermierii să depună proiecte pentru accesarea măsurilor din PNDR. **(Cristu Gabriel Chirfot - consilier negociator, Direcția de Coordonare Poziții Politice și Instituții Europene, Departamentul pentru Afaceri Europene).**

Sumarul acestei dezbateri și recomandările prezentate apar în cadrul proiectului „**România Activă în dezbaterile europene II**” derulat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE) în parteneriat cu Fundația SOROS România și HotNews / EurActiv. Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a tuturor experților afiliați CRPE sau a partenerilor CRPE.

CRPE

Știrbei Vodă, nr. 29, ap. 4
București - 1
office@crpe.ro
Tel.: +4 0371 083 577
Fax.: +4 0372 875 089
www.crpe.ro

Fundația SOROS România

Str. Căderea Bastiliei nr. 33
București - 1
info@soros.ro
Tel: +40 21 212 1101/02
Fax: +40 21 2121032
www.soros.ro

HotNews / EurActiv

Calea Victoriei nr. 21-23, București
-1
redactie@euractiv.ro
Tel: +40 21 314.88.12
Fax: +40 21 314.88.15
www.euractiv.ro

© CRPE Mai 2011